

Verlag bijeenkomst Vlaams-Nederlandse werkgroep Godsdienstsociologie 8 november 2013

Aanwezig:

André Droogers, Durk Hak, Jan Jonkers, Manuela Kalsky, John van Olden, Erik Sengers, Nico Vink, Kim de Wildt, Sipco Vellenga, Joris Kregting en een tiental studenten van de opleiding Theologie en Levensbeschouwing aan de Fontys Hogeschool te Utrecht.

Mededelingen:

- De data voor de bijeenkomsten in 2014 zijn vastgesteld op 14 februari (let op, dit was in eerdere berichtgeving 7 februari) en 7 november.
- Het publiekssymposium wordt in 2014 gehouden op 6 juni en vindt plaats in het Catharijneconvent te Utrecht. Als onderwerp is gekozen *Radicaliteit en Religie*. Sprekers zijn Marin Terpstra, Martijn de Koning, Marjet Derks (alle drie van de Radboud Universiteit), Fred van Lieburg (Vrije Universiteit) en Staf Hellemans (Tilburg University).
- Onze werkgroep godsdienstsociologie zal op korte termijn geen onderdeel meer uitmaken van de Nederlandse Sociologische Vereniging. Alle andere werkgroepen die aan de NSV waren verbonden, zijn inmiddels opgeheven waardoor de NSV heeft verzocht om ook onze verbintenis te beëindigen. Als gevolg hiervan gaan we ons als (zelfstandige) vereniging inschrijven bij de Kamer van Koophandel; tevens is dit een noodzakelijke voorwaarde voor het verkrijgen van een bankrekening. We hebben gediscussieerd over de naam. Daaruit kwam naar voren dat we in de naam willen laten doorklinken dat we niet alleen gericht zijn op de godsdienstsociologie maar ook op de antropologie van religie en dat we op zoek zijn naar een alternatief voor het woordje 'werkgroep'. Bij de inschrijving zal de voorlopige titel *Werkgezelschap Godsdienstsociologie en Godsdienstantropologie (WGG)* worden gebruikt. In de volgende bijeenkomst (14-2-2014) wordt de definitieve naam vastgesteld.
- Bij het begin van de bijeenkomst is Joris Kregting benoemd als nieuwe secretaris. Joris werkt bij het Kaski aan de Radboud Universiteit en neemt het stokje over van Erik Sengers. Erik is door de voorzitter bedankt voor een decennium lang buitengewone inzet voor een goede gang van zaken rond onze bijeenkomsten. Zijn literatuuroverzichten zijn ongeëvenaard.

- Wij verwelkomen een nieuw lid:
Dr. P.A.D.M. (Paul) Vermeer. Hij is als UD Empirische en praktische religiewetenschap verbonden aan de Faculteit der Filosofie, Theologie en Religiewetenschappen van de Radboud Universiteit Nijmegen.
- De lidmaatschapsbijdrage voor 2014 is net als in voorgaande jaren vastgesteld op € 15,-. Omdat onze rekening bij de Friesland Bank per 1-1-2014 wordt omgezet in een rekening bij de Rabobank, deze banken gaan dan samen, wordt verzocht de lidmaatschapsbijdrage NIET meer op de rekening van de Friesland Bank over te maken maar hiermee te wachten tot in het nieuwe jaar het rekeningnummer van de Rabobank bekend is.
- Voor deze ene keer wordt het verslag niet verrijkt met de zo vertrouwde literatuur-overzichten. Als de kennisoverdracht van de oude naar de nieuwe secretaris is volbracht, wordt hopelijk weer aan alle verwachtingen hieromtrent voldaan!

Presentatie 1

Dr. Kim de Wildt, ritualiteit aan Duitse middelbare scholen

Kim, verbonden aan de Universiteit van Köln-Bonn, presenteert haar inmiddels afgeronde proefschrift: *Met alle zintuigen: iets voor lichaam en geest. Een kwalitatief onderzoek naar religieuze ritualiteit op school.*

In de enthousiaste presentatie komt Kim op basis van de theoretische peilers rond ritual studies en religieuze vorming tot vormen van ritualiteit op Duitse middelbare scholen. De ritualiteit wordt beschreven en geduid door middel van expertinterviews met godsdienstleraren en participerende observatie bij de rituelen. Dit alles in een land dat ondanks de toegenomen openheid ten aanzien van religieus pluralisme nog altijd sterk traditioneel-confessioneel georiënteerd is. Ondanks de dalende kerkelijke participatie in Duitsland, is de christelijke cultuur er nog steeds dominant. Dit ziet men terug op scholen waar de christelijke rituele dimensie nog altijd als vanzelfsprekend aanwezig is.

In de discussie komen onder andere aan bod dat er in de studie geen aandacht is voor meer alledaagse rituelen en voor de beleving van de rituelen vanuit het perspectief van de leerlingen zelf. Kim geeft aan dat zij dit zelf ook interessante, wellicht toekomstige, aanvullingen vindt. En de vraag gaat rijzen in hoeverre de toename van het religieuze pluralisme in Duitsland de gemeenschappelijkheid van de huidige christelijk-getinte rituelen onder druk zal zetten.

Presentatie 2

Prof. dr. Manuela Kalsky, multiple religious belonging

Manuela is directeur van het Dominicaans Studiecentrum voor Theologie en Samenleving (DTST) en bijzonder hoogleraar op de Edward Schillebeeckx-leerstoel aan de Vrije Universiteit. Met haar boek *Moderne devoties* (red., met onder andere bijdragen van Tamarah Benima en Annemiek Schrijver) en als voormalig hoofdredacteur van de interreligieuze website Reliflex groeide haar interesse voor het onderwerp multiple religious belonging. Dit heeft geresulteerd in een door NWO goedgekeurd onderzoeksvoorstel dat zich richt op meervoudige religieuze bindingen (wat ze uit gaat voeren samen met André van der Braak). Onder invloed van onder andere globalisering, internet en migratie lijken er in onze maatschappij hybride vormen van religiositeit te ontstaan waarbij geen sprake is van trivialisering van religieuze bindingen maar eerder van transformatie. Het onderzoek zal een multidisciplinair karakter krijgen met hermeneutische, kwalitatieve en kwantitatieve exponenten.

In de levendige discussie wordt gevraagd om concretisering van de onderzoeksvragen. Vraag is of de studie vanuit een exploratief kader wordt opgesteld of dat op basis van reeds bestaande theorieën tot hypothesen wordt gekomen. Aanbevelingswaardig zijn daarnaast aandacht voor de commerciële markt rond deze meervoudige religieuze bindingen en een historische schets van hoe we zijn beland in een tijdperk waarin dit fenomeen een plek heeft gevonden.